

Manifest voor Bereikbaarheid

Samen verkleinen we de afstand

Manifest voor Bereikbaarheid

Samen verkleinen we de afstand

Werk, ziekenhuis, supermarkt of school: daar moet iedereen gemakkelijk kunnen komen. Ze moeten dichtbij en toegankelijk zijn. Als deze voorzieningen voor iedereen goed bereikbaar zijn, zorgt dat voor levendige dorpen en steden, eerlijke kansen op onderwijs en banen, veiliger verkeer en gezondere lucht.

Met dit Manifest voor Bereikbaarheid roepen 29 organisaties de politiek op: Laten we samen de afstand verkleinen!

Wat is er aan de hand?

Het wordt steeds drukker op de Nederlandse wegen. Er rijden minder treinen en bussen, en bovendien worden de afstanden tot belangrijke voorzieningen groter. We zijn in de afgelopen decennia meer, sneller en verder gaan reizen. Dat komt doordat we verder van ons werk zijn gaan wonen. En doordat winkels, scholen, ziekenhuizen en andere bestemmingen steeds verder weg kwamen te staan.

Hierdoor verslechtert de bereikbaarheid en de leefbaarheid in dorpen en steden. Al deze extra kilometers zorgen voor langere reistijden. Voor meer ongelukken en onveiligheid in het verkeer. Voor minder beweging en voor ongezonde lucht.

Ook zijn er grote verschillen in de mogelijkheden voor mensen om belangrijke bestemmingen te kunnen bereiken. Dit ligt aan waar ze wonen, aan hun financiële middelen, en aan de toegankelijkheid van vervoersmiddelen. Zo kan ruim 10 procent van de ouderen niet binnen vijftien minuten met het openbaar vervoer bij een huisarts komen.¹ Een kwart van de huishoudens reist uitsluitend lopend, fietsend en met het openbaar vervoer. Een significante groep mensen met een beperking mag of kan medisch gezien geen auto rijden, maar kan hun bestemming niet bereiken doordat het openbaar vervoer of de publieke ruimte niet toegankelijk genoeg zijn. Deze ongelijkheid in bereikbaarheid treft dus grote, diverse groepen Nederlanders, zowel in de stad als in landelijke gebieden. Dit kan leiden tot sociale uitsluiting en achterstand op de arbeidsmarkt.

Andere aanpak: bereikbaarheid en toegankelijkheid voor iedereen

Er is een andere aanpak van mobiliteit mogelijk. Een aanpak waarin bereikbaarheid voor iedereen centraal staat. Waarin we de bereikbaarheid verbeteren voor mensen die lopend of fietsend naar winkels of de bibliotheek willen. Voor mensen die werken op bedrijventerreinen zonder busverbinding, of die met het openbaar vervoer naar een ziekenhuis moeten reizen. En voor mensen die doordat het openbaar vervoer onvoldoende toegankelijk is, aangewezen zijn op aangepast vervoer.

Met deze aanpak kiezen we er actief voor om minder afhankelijk te worden van de auto. En tegelijk behouden we de bereikbaarheid voor groepen die de auto wél nodig hebben. In deze aanpak zijn mensen en bestemmingen het uitgangspunt, in plaats van steeds meer en snellere verplaatsingen. Want goede bereikbaarheid voor iedereen zorgt ervoor dat mensen toegang hebben tot onderwijs, zorg, sociale activiteiten en de arbeidsmarkt. Zo kan iedereen actief deelnemen aan de maatschappij.

Wat moet er gebeuren?

De ondertekenaars van dit manifest staan ervoor dat iedereen in Nederland toegang heeft tot voorzieningen dicht bij huis en tot flexibele, toegankelijke en gezonde manieren om die voorzieningen te bereiken. Dit zorgt voor levendige dorpen en steden. Voor eerlijke kansen op onderwijs en banen. Voor veiliger verkeer en voor gezondere lucht.

We moeten in Nederland andere keuzes maken op het gebied van mobiliteit en bereikbaarheid. De kern van onze problemen met bereikbaarheid zijn niet de files op snelwegen in de Randstad. De kern is de beperkte bereikbaarheid per openbaar vervoer, per fiets en te voet in buitenwijken en landelijke gebieden.²

Daarom roepen wij de Kamerleden op om zich in te zetten voor de volgende maatregelen:

¹ PBL, 2022. Toegang voor iedereen? <https://www.pbl.nl/publicaties/toegang-voor-iedereen>

² PBL, 2022. Toegang voor iedereen? <https://www.pbl.nl/publicaties/toegang-voor-iedereen>

Speerpunt 1.

Kies voor bereikbaarheid vanuit het perspectief van burgers en brede welvaart.

- **Stel doelen vast voor de bereikbaarheid van dagelijkse bestemmingen**

Iedereen heeft recht op een minimumniveau van bereikbaarheid. Maar wat zou dit minimumniveau moeten zijn? Wij vragen daarom om kennisopbouw om te komen tot concrete doelen voor de bereikbaarheid van verschillende dagelijkse bestemmingen. De doelen moeten gelden voor meerdere vervoersmiddelen. Want ook iedereen die uitsluitend lopend, fietsend of met het openbaar vervoer reist, moet ervan verzekerd zijn dat voorzieningen bereikbaar zijn.

Het stellen van doelen helpt om de juiste keuzes te maken in mobiliteitsbeleid en ruimtelijk beleid. Het helpt ook om te beoordelen wat de effecten zijn van investeringen voor verschillende groepen mensen. Normen kunnen een sturingsmiddel zijn om doelen te borgen. Van belang is dan wel dat beleidsmakers en uitvoerders het eens zijn over manieren waarop aan de norm voldaan kan worden. Ook dienen voldoende middelen beschikbaar te worden gesteld. Zo zorgen nationale en regionale overheden er samen voor dat werk en basisvoorzieningen voor iedereen goed bereikbaar worden en blijven. Niet alleen in het centrum van steden, maar ook in buitenwijken en kernen in de landelijke regio's.

- **Weeg veiligheid, gezondheid, leefomgeving en toegankelijkheid evenredig mee**

Hoe we bereikbaarheid en mobiliteit organiseren, heeft grote invloed op de veiligheid op de weg, en op de gezondheid en de leefomgeving van alle Nederlanders. Deze indicatoren van brede welvaart moeten een veel belangrijkere rol gaan spelen in besluiten over investeringen voor bereikbaarheid.

Wij vragen om de effecten op veiligheid, gezondheid, leefomgeving en toegankelijkheid evenredig mee te wegen bij beslissingen over mobiliteit en ruimtelijke ordening – ook al zijn deze moeilijk in geld uit te drukken. Bijvoorbeeld door standaard te bekijken hoe de effecten op welzijn en bereikbaarheid zijn verdeeld over groepen mensen. Zo gaat een maatregel voor bereikbaarheid voor de ene groep niet ten koste van de gezondheid, veiligheid of leefomgeving van een andere groep.

Speerpunt 2.

Zorg voor nabijheid van werk en voorzieningen.

- **Zorg dat ministeries samenwerken aan betere bereikbaarheid**

Bereikbaarheid is een belangrijk doel, dat niet door één enkel ministerie kan worden gerealiseerd. Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de verschillende ministeries en overheden.

Bereikbaarheid gaat niet alleen over efficiënt vervoer over wegen of het aantal busritten per uur. Het gaat net zo goed over de vraag waar woonwijken of scholen worden gebouwd, of hoe de zorg in een regio georganiseerd is. Juist buiten het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat liggen mogelijkheden om voorzieningen weer dicht bij de mensen te brengen in dorpen en buitenwijken.

Daarom vragen wij om rijksprogramma's en regionale programma's³ waarin de ministeries van Financiën, Onderwijs, Volksgezondheid, Klimaat, Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening samenwerken aan betere bereikbaarheid. Concreet moet dit ertoe leiden dat bij nieuwe woningbouw beter wordt getoetst op bereikbaarheid. En dat financiering om bereikbaarheid effectief te verbeteren, wordt 'ontschot'.

- **Zorg dat woningen worden gebouwd dicht bij waar mensen werken en winkelen**

De plek waar nieuwe woon- en werklocaties komen, heeft veel invloed op bereikbaarheid en mobiliteit. Keuzes uit het verleden maakten de reisafstanden tussen wonen, werken en voorzieningen steeds groter. Er zijn andere keuzes nodig.

Wij vragen om in de nieuwe Nota Ruimte expliciet te kiezen voor verdichting in dorpen en steden. Bouw nieuwe woningen vooral binnen bestaand bebouwd gebied en dicht bij werklocaties en voorzieningen (winkels, diensten, zorg). Maak werklocaties beter toegankelijk met het openbaar vervoer en de fiets. Met een mix van wonen, werken en voorzieningen zorgen we voor levendige buurten en maken we optimaal gebruik van schaarse ruimte. Ook zal er door deze mix meer draagvlak komen voor lokale voorzieningen en frequenter openbaar vervoer op fiets- of loopafstand.

³ Zoals bijvoorbeeld Samen Bouwen aan Bereikbaarheid: <https://www.samenbouwenaanbereikbaarheid.nl/>

Speerpunt 3.

Stel meer middelen beschikbaar voor openbaar vervoer en veiligere straten.

- **Geef provincies en vervoersregio's meer middelen voor het versterken van regionaal openbaar vervoer, doorfietsroutes en leefbaarheid in dorpen**

Problemen met bereikbaarheid zijn in elke regio anders. Dit vraagt om meer middelen voor een regionale aanpak door provincies en vervoersregio's. Wij vragen om een kwaliteitsimpuls van het regionale openbaar vervoer. En om leefbaarheidsprojecten in dorpen om de bereikbaarheid te verbeteren.

Hiervoor is geld en innovatiekracht nodig. Bijvoorbeeld voor het opzetten van flexibele concepten voor openbaar vervoer, deelfervoer, snelbussen of lokale buslijnen van buitenwijken naar bedrijventerreinen. Maar ook voor projecten om voorzieningen weer dicht bij mensen te brengen. Zoals een combinatie van mobiliteitshub, bibliotheek en ontmoetingsplaats.⁴ Deze knooppunten en voorzieningen moeten goed fysiek en digitaal toegankelijk zijn voor alle reizigers. Daarnaast vragen wij het Rijk financieel bij te dragen aan een landelijk dekkend netwerk van doorfietsroutes, dat regionale bereikbaarheid vergroot.

Voor deze maatregelen is een verdubbeling van het exploitatiebudget in het Provinciefonds nodig, met middelen uit het Mobiliteitsfonds voor regionale bereikbaarheid. Een groeiend en bloeiend regionaal openbaar vervoers- en fietsnetwerk zorgt voor een gezonde en inclusieve bereikbaarheid in iedere regio.

- **Stel gemeenten in staat hun straten groen, gezond en veilig in te richten**

Groene en veilige straten nodigen uit tot actieve en gezonde mobiliteit en sociale interactie. Ze zorgen bovendien voor minder uitstoot van schadelijke gassen. Als in de inrichting van de straat de mens centraal komt te staan, ontstaat er meer ruimte voor groen, sporten, spelen en ontmoeten.

Maar dit gaat niet vanzelf. Gemeenten moeten hun straten op een groene, veilige en gezonde manier kunnen inrichten of aanpassen. Maak daarom voor de (her)inrichting van straten middelen vrij voor gemeenten, bijvoorbeeld uit het Mobiliteitsfonds. Vervang de huidige parkeernorm door een breder nationaal kader voor 'startklare' mobiliteit, inclusief deelfervoer. En ondersteun lokale overheden in een effectieve aanpak om 'autoluwe' steden en dorpen te ontwikkelen. Hierin krijgt bereikbaarheid per fiets, te voet of met het ov prioriteit, en wordt tegelijk oog gehouden voor groepen die aangewezen zijn op de auto.

4 <https://www.reisviahub.nl/nieuws/2023/nieuwe-bieb-in-roden-wordt-samen-met-het-busstation-een-ware-ontmoetingsplek-hub/>

Deze zes maatregelen zorgen voor betere, gezonde en veilige bereikbaarheid van voorzieningen voor iederéén. Met de juiste politieke keuzes is dit mogelijk:

Samen verkleinen we de afstand.

Waar roepen we toe op?

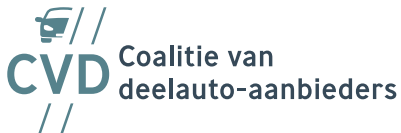
- Stel doelen vast voor de bereikbaarheid van dagelijkse bestemmingen.
- Weeg veiligheid, gezondheid, leefomgeving en toegankelijkheid evenredig mee.
- Zorg dat ministeries samenwerken aan betere bereikbaarheid.
- Zorg dat woningen worden gebouwd dicht bij waar mensen werken en winkelen.
- Geef provincies en vervoersregio's meer middelen voor het versterken van regionaal openbaar vervoer, doorfietsroutes en leefbaarheid in dorpen.
- Stel gemeenten in staat hun straten groen, gezond en veilig in te richten.

Kijk verder op: www.samenverkleinenwedeafstand.nl

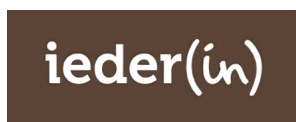

Dit Manifest voor Bereikbaarheid wordt gesteund door de volgende organisaties:

Bartiméus·fonds
Voor alle mensen die slechtziend of blind zijn

MENS en STRAAT

De inhoud van dit manifest is afgestemd met de Vereniging Nederlandse Gemeentes (VNG).